

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ТА ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Особливе місце в фінансовій піраміді держави, займає залучення фінансових ресурсів державою на кредитній основі для покриття власних потреб, що є прийнятною та об'єктивно зумовленою практикою здійснення економічної діяльності. Економічна суть цього процесу полягає в тому, що в певний час є певна кількість вільних капіталів як всередині країни, так і за її межами. Ці капітали здійснюють рух з метою пошуку сфер свого застосування. Участь держави у міжнародному і внутрішньому русі капіталів є фактом її входження до світового господарського простору.

Фінансово-правова наука до цих пір стикається з труднощами у визначенні категорії "державний борг". У радянський період такий термін в науковій літературі не використовувався. Всі стосунки, в яких держава виступала позичальником в приватних осіб на добровільних засадах, визначалися категорією "державний кредит", тобто категорії "державний кредит і державний борг" отожденовалися, однак погодитись з цим повністю не можливо [1, 200].

Активна політика держави як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку капіталів закономірно призводить до утворення державного боргу.

В умовах розвинутих товарно-грошових відносин держава може залучати до покриття своїх витрат вільні фінансові ресурси господарських структур чи кошти населення [2, 120]. Головним способом їхнього одержання є державний кредит. Він виражає відносини між державою і численними фізичними та юридичними особами з приводу формування додаткового грошового фонду в руках держави, поряд з бюджетом. При здійсненні кредитних операцій всередині країни держава звичайно є позичальником коштів, а населення, підприємства й організації – кредиторами. Проте й держава може виявитися у ролі кредитора [3, 133].

Особливість державного кредиту складається у зворотності, терміновості і платності наданих у борг коштів. Узяті в борг кошти надходять у розпорядження органів державної влади, перетворюючи їх в додаткові фінансові ресурси. Джерелом погашення державних позик і виплати відсотків по них виступають ресурси бюджету.

Формування додаткових фінансових ресурсів держави за рахунок вільних коштів - це одна сторона державних кредитних відносин. Другою стороною виступають фінансові зв'язки, обумовлені зворотністю і оплатністю коштів, додатково мобілізованих державою. Виплата доходів кредиторам забезпечується за рахунок бюджетних надходжень. При цьому інтереси платників податків не збігається з інтересами власників державних цінних паперів.

Доцільність використання державного кредиту для формування додаткових фінансових ресурсів держави і покриття бюджетного дефіциту визначається значно меншими негативними наслідками для державних фінансів і грошового обігу країни в порівнянні з монетарними прийомами (наприклад, емісія грошей) балансування доходів і витрат уряду. Це досягається на основі переміщення попиту від фізичних і юридичних осіб до урядових структур без збільшення сукупного попиту і кількості грошей у обігу.

Можливість існування державного кредиту впливає з особливостей формування і часу використання доходів одержуваних фізичними і юридичними особами. В населення постійно утворюються тимчасово вільні кошти, насамперед у зв'язку з нерівномірним одержанням доходів, виплатою гонорарів, премій, відпущених, одержання спадщини і т.д. З ростом ефективності суспільного виробництва збільшуються і можливості залучення коштів підприємств і організацій у сферу державного кредиту.

Відносини по лінії державного кредиту не можна плутати з банківським кредитом. Державний кредит як самостійна форма кредитних відносин відрізняється від банківського кредиту рядом особливостей.

Функціонування державного кредиту веде до утворення державного боргу. Загальний державний борг представляє всю суму випущених і непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи нараховані відсотки, що повинні бути виплачені за цими зобов'язаннями. Поточний державний борг складають витрати по виплаті доходів кредиторам за всіма борговими зобов'язаннями держави і по погашенню зобов'язань, термін оплати яких уже настав.

Держава, широко використовуючи свої можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів з метою своєчасного фінансування бюджетних витрат, поступово накопичує заборгованість як внутрішню, так і іноземним кредиторам. Це веде до росту державного боргу - внутрішнього і зовнішнього.

Державний борг є характеристикою результативності всіх зроблених держкредитних операцій. Його абсолютна величина, динаміка і темпи зміни відображають стан економіки і фінансів країни, ефективність функціонування державних структур. На стан державного боргу істотно впливають щорічні операції в сфері державного кредиту, одержання нових позик і умови їхнього надання, з одного боку, і розміри погашення й виплачування відсотків, з іншої. [4, 25]

Отже призначення державного кредиту виявляється в першу чергу в тому, що він є засобом мобілізації в руках держави додаткових фінансових ресурсів. При позитивному бюджетному сальдо, одержані за допомогою державного кредиту кошти, прямо використовуються для фінансування економічних і соціальних програм. Це означає, що державний кредит, будучи засобом збільшення фінансових можливостей держави, може виступати важливим фактором прискорення соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Цыпкин С.Д. Доходы государственного бюджета СССР. Правовые вопросы. М., 1973 с.212.
2. Иванов Б.Н. Правовые формы аккумуляции кредитных ресурсов //Труды ВЮЗИ. Т.ХІХ. М., 1971 с.128.
3. Вавилов Ю.А., Государственный кредит: прошлое и настоящее - М.: Финансы и статистика, 1992.
4. Головачев Д.Л. Регулирование государственного долга в рыночной экономике. Автореф. канд. юрид. наук - М., 1996 с.25